

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 2(12), 2023

Мукачево

3. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. *Психолінгвістика*. Київ, 2012. С.305-314.
4. Столяров Ю.Н. Соціальні комунікації: розвиток в інформаційному просторі : зб. наук. пр. *Вісник ХДАК*. Харків, 2000. Вип. 2. С. 4-7.
5. Сутність закону документального супроводу соціальних комунікацій. URL: <http://www.frontmanagement.org/fomants-1030-1.html>.
6. Холод О. М. Специфіка тлумачення терміна «соціальні комунікації». *Журналістика в піарі та піар у журналістиці*. Київ : «Грамота», 2010. С.278–279.
7. Швачич Г. Г., Толстой В. В., Петречук Л. М. та ін. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230с.
8. Швецова-Водка Г. М. Складові системи документальних комунікацій. *Бібліотечний вісник*. Київ, 2011. № 1. С. 37-42.

УДК 373.2.015.31-042.65-053.4(045)

Кецук І. І.,
здобувачка 2 курсу
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
другий (магістерський) рівень вищої освіти,
Мукачівський державний університет
Брижак Н. Ю.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Стаття присвячена теоретичному аналізу наукового доробку з проблеми виховання самостійності у дітей дошкільного віку. У змісті статті розкривається змістовна характеристика категорії «самостійність». Обґрунтовано актуальність теми, висвітлено різноматні підходи щодо генезису самостійності у дітей. Встановлено, що виховання самостійності у дітей дошкільного віку проявляється у різних видах діяльності.

Ключові слова: самостійність, самостійність дітей дошкільного віку, діяльність.

The article is devoted to the theoretical analysis of scientific work on the problem of raising independence in preschool children. The content of the article reveals the meaningful characteristics of the "independence" category. The relevance of the topic is substantiated, various approaches to the genesis of independence in children are highlighted. It has been established that the education of independence in preschool children manifests itself in various types of activities.

Key words : independence, preschool children independence, activity.

Однією з важливих особистих якостей дітей дошкільного віку є самостійність. Саме виховання цієї якості підвищує рівень вихованості та розвитку дитини в цілому.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) наголошено, що ключовою фігурою дошкільної освіти має стати дитина з самоцінністю її буття, неповторністю душевного світу, творчим самовираженням [2].

На важливість розвитку самостійності як особистісної якості в різні періоди розвитку науки вказували філософи (Аристотель, І. Кант, С. К'єркегор), психологи (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Кононко, О. Запорожець, Г. Костюк, та ін.), педагоги (Й. Песталоцці, Я. Коменський, М. Монтессорі, А. Макаренко, К. Ушинський С. Русова, В. Сухомлинський, та ін.).

Аналіз психолого-педагогічних дослідженнях показав, специфіка виховання самостійності в дітей дошкільного віку вивчалася дослідниками в різних видах діяльності: у грі (Л. Артемова, Ю. Демидова, М. Марусинець, С. Марутян, Н. Михайленко та ін.); трудовій діяльності праці (О. Андрейчик, Р. Буре, Є.Водовозова, М. Машовець Л. Островська, А. Симонович, Ф. Фребель, та ін.); спілкуванні (В. Кузьменко та ін.), продуктивних видах діяльності (Н. Ветлугіна, Г. Григор'єва, О. Дронова, Н. Сакуліна, О. Удіна та ін.)

Звертаючись до вивчення сутності виховання самостійності, нам представляється необхідним провести змістову характеристику категорії «самостійність».

У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) самостійність розглядається як особистісне утворення, що визначає здатність дошкільника діяти незалежно від керівництва й допомоги дорослого, звертатись до нього у випадку об'єктивної необхідності, «виявляти ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі» [2].

У своїх працях М. Савченко трактує самостійність, як базову морально-вольова якість особистості, що характеризується свідомим і відповідальним ставленням до діяльності, виявляється в наполегливості, ініціативності та критичності під час розв'язання нового завдання, прагненні діяти без сторонньої допомоги, зверненні за допомогою дорослого лише в разі потреби [10, с. 27].

О. Кононко визначає самостійність, як здатність покладатися на власні сили, не звертатися без потреби по допомогу до інших, діяти незалежно, ініціативно. Досліджуючи самостійність, дослідниця стверджує, що вона є, з одного боку, інтегральною формою активності дошкільника, з іншого – базовою якістю особистості, з третього - загальним умінням, складовими якого є часткові уміння, зокрема такі:

–відповідально самовизначатися, приймати самостійні рішення, здійснювати власні вибори;

–діяти незалежно від зовнішньої допомоги, звертатися за нею лише у разі об'єктивної необхідності, раціонально її використовувати;

–виявляти творчу ініціативу, креативність;

–поєднувати критичність з самокритичністю [6].

За визначенням Г. Беленької, Н. Гавриш, В. Маршицької, О. Рейпольської, самостійність – це вольова якість особистості, яка полягає в здатності діяти незалежно від керівництва і допомоги ззовні, звертатися за нею в разі об'єктивної необхідності; ініціювати власні рішення; покладатися на свій життєвий досвід [3].

Особливий погляд на проблему розвитку самостійності дитини визначено в працях педагогів-класиків. Особливо привабливий один із найважливіших принципів педагогіки М. Монтесорі: «допоможи мені зробити це самому», який свідчить саме про те, що італійська дослідниця вважала, що кожна дитина від народження прагне до знань, а вихователь має лише надавати дитині необхідну допомогу, ставитись до її дій із повагою, із вірою в її сили, давати волю в рухах, переживаннях і дослідах. У цьому полягає виховний метод

педагога, основою якого вона вважала надання свободи самостійному розвитку дитини. Саме свобода в діях сприятиме розвитку творчості, пізнавальної ініціативності, потягу до «відкриттів» [8]. На думку К. Ушинського, самостійною особистістю стає тоді, коли здатна діяти своїми власними силами, яка вміє долати посильні перешкоди без звернення за допомогою до дорослих [11, с. 213]. С. Русова закликала вважати самостійною ту дитину, яка грається, поринає в яку-небудь діяльність, не вимагаючи участі дорослих, здатна в суперечці відстояти свою думку, дати власну оцінку роботі або вчинків однолітків, а часом і дорослих [9, с. 271]. Проте, В. Сухомлинський вважав, що дитина повинна самостійно справлятися з труднощами, але при цьому педагог не повинен усуватися від проблем дитини. Оскільки, тільки подолання перешкод дозволить виховати сильну, виносну, стійку до життєвих труднощів особистість. Найбільше дослідник прагнув, щоб вихованці подолали жалість до себе.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, можна узагальнити, що самостійність – це морально-вольова якість особистості, яка виконується без безпосереднього керівництва дорослого, характеризується певною сукупністю знань, умінь і навичок, відповідальним ставленням як до процесу, так і результату діяльності, розвиває творче мислення, інтерес до різних видів діяльності.

Самостійність проявляється і розвивається в різних видах дитячої діяльності. Це засвідчено Державним стандартом дошкільної освіти України, де наголошено на важливість у здобувачів дошкільної освіти самостійності в різних видах діяльності – грі, спілкуванні, пізнавально-дослідницькій, художньо-продуктивній діяльності та ін. [5].

Згідно підходу З. Борисова, М. Машовець, значний потенціал для розвитку самостійності як базової якості особистості мають продуктивні види діяльності: конструювання, ліплення, малювання, аплікація тощо. Орієнтація дитини на реалізацію задуму, створення готового продукту впливає на формування в неї навичок самостійності. Для цього потрібні вміння планувати, самостійно

добирати матеріали для роботи, підходити творчо до виконання поставленого завдання, спираючись при цьому на власний досвід [4].

Узагальнення думок різних авторів М. Марусинець, Л. Парамонова та ін., які розглядали феномен дитячої самостійності в конструктивній діяльності, дозволяє підкреслити значення розв'язання конструктивних задач для розвитку когнітивного компонента самостійності. Пошук варіантів розв'язання конструктивної задачі, прагнення отримати доцільний і цікавий продукт сприяє розвитку таких складових пізнавального боку самостійності, як-от: прагнення до пошуку нових знань, дослідницька активність, здатність застосовувати набуті знання на практиці, вияви критичності під час оцінювання отриманого продукту, прогностичність та творчість [7].

У дослідженнях О. Андрейчик наголошено, що виховні можливості для розвитку самостійності дітей у трудовій діяльності створюються за умови співпраці, зв'язку змісту та методів трудового виховання в дошкільному закладі та родинних вихованців. Систематичне залучення батьками дітей до праці, створення позитивної атмосфери під час праці, використання різних видів трудової діяльності, мотивованість діяльності призводять до формування навичок самостійності в дошкільному віці. Підкреслено важливість надання дитині права вибору в розв'язанні локальних завдань щодо організації власної діяльності [1].

Отже, виховання самостійності у дітей дошкільного віку є вимогою сучасної освіти, що потребує пошуку ефективних засобів реалізації даного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчик О. Організація співпраці дошкільного навчального закладу і сім'ї з формування самостійності дітей у трудовій діяльності / О. Андрейчик // Вісник Інституту розвитку дитини: методичні та практичні матеріали. – Київ, 2011. – Вип. 2. – С. 15–22.

2. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/novij-bazovij-komponent-doshkilnoyi-osvitizabezpechit-pidvishennya-yiyi-yakosti-ta-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartamsergij-shkarlet>.

3. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр; за заг. ред. Н. Гавриш. – Х.: Мадрид, 2015. – 220 с.

4. Виховання дошкільників в праці / З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, М. А. Машовець та ін. – 2-ге вид., стер. – К., 2002. – 112 с.

5. Державний стандарт дошкільної освіти в Україні: Наказ МОН України 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/>.

6. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід) / О. Л. Кононко. – К.: Стилос, 2000. – 336 с.

7. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності: психологічні умови та дидактичні засоби / М. Марусинець // Дошкільне виховання. – 1999. – № 11-12. – С. 7–9.

8. Монтессори М. Помоги мне сделать это самому / сост., вступ. стаття М. В. Богуславский, Г. Б. Корнетов. – М.: Издат. дом «Карапуз», 2000. – 272 с.

9. Русова С. Ф. Дошкільне виховання. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навчальний посібник / С. Ф. Русова; за ред. З. Н. Борисової. – К.: Вища школа, 2004. – С. 262–276.

10. Савченко М. В. Морально-ціннісний компонент самостійності як базової якості особистості дитини дошкільного віку / М. В. Савченко // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2014. – Т. 4: Психологія розвитку дошкільника, Вип. 10. – С. 197–208.

11. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні // Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / уклад.: О. О. Любар; за ред. В. Г. Кременя. – К.: Знання, 2005. – С. 211–221.

УДК 37.013.82:78-042.3:159.942-053.4(045)

Козар М. В.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр,
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

Костю С. Й.,

кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ВПЛИВ МУЗИКОТЕРАПІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто принципи впливу музики на формування емоційного стану дітей дошкільного віку. Розкрито роль музики у житті дітей дошкільного віку.

Наукове видання
НАУКА МАЙБУТНЬОГО
 Збірник наукових праць студентів,
 аспірантів та молодих вчених

НЗ4

Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. колегії В.В. Гоблик; заст. гол. ред. Т.І. Молнар. – Мукачево: РВВ МДУ, 2023. – Вип. 2(12). – 167 с.

У збірнику опубліковані статті студентів, аспірантів та молодих вчених, що відображають результати досліджень з природничих, технічних, гуманітарних, суспільних та економічних наук.

УДК 001(051)(045)''540*6''

***Збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених
 «Наука майбутнього» зареєстрований у Google Scholar***

Підписано до друку 20.12.2023 р.

Формат 60x84 1/16

Папір офсет. Умовн. друк. аркушів 10

Тираж 10. Зам. № 87

Адреса видавництва:

Мукачівський державний університет,
 вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., 89600,
 тел./факс: (03131) 2-11-09. E-mail: rvc@mail.msu.edu.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
 Державного реєстру видавців, виготовлювачів та розповсюджувачів
 видавничої продукції серія ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>